

DİJİTAL ÇAĞIN YENİ HASTALIĞI: DİJİTAL İSTİFÇİLİK¹

Mustafa İŞLİYEN²

Öz

Bu çalışmada dijitalleşmeyle birlikte yaşanan yapısal dönüşümün psikolojik anlamda ne gibi etkilerinin olduğu araştırmaya değer görülmüştür. Bu anlamda çalışmaya konu edilen durum, son yıllarda bireylerin gerekli gereksiz birçok dijital veriyi saklama/biriktirme gereği duymasına bağlı olarak oluşan “Dijital İstifçilik” rahatsızlığıdır. Dispozofobi’nin dijital yönü olarak görülen dijital istifçilik e-postalar, fotoğraflar, dosyalar, kitaplar hatta internette karşılaşılan kimi içeriklerin ekran görüntüleri gibi her tür dijital verinin toplanması ve biriktirilmesi olarak tanımlanabilir. Bu noktada çalışma kapsamında nitel bir araştırma yöntemi olan odak grup çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kademeli olarak ilerleme kaydedilmiş ve belli kıstaslar doğrultusunda 21 katılımcı arasında eleme gerçekleştirilmiştir. Son aşamada 7 kişi ile tekrar bir odak grup görüşmesi yapılmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara göre katılımcılar, e-posta hesaplarında, cep telefonlarında, bilgisayarlarında ve harici hard disklerinde sayısız dijital verinin (postanın, fotoğrafın, kitabın vs.) bulunduğunu ve içlerinde ne olduğunu hatırlayamadıklarını belirtmişlerdir. Ayrıca katılımcılar bu verileri silmemelerinin gerekçesi olarak “bir gün lazım olur” düşüncesi, yer kaplamaması, hatıra niteliği taşıması, kanıt olarak kullanılabilmesi gibi nedenler ileri sürmüşlerdir.

Anahtar kelimeler: Dijital çağ, dijitalleşme, istifçilik, dijital istifçilik, psikolojik rahatsızlık

Atrif: İşleyen, M. (2019). “Dijital Çağın Yeni Hastalığı: Dijital İstifçilik”. Akdeniz Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi, (AKİL) Haziran (31), s. 404-420

1 Bu çalışma 30 Ocak - 02 Şubat 2019 tarihleri arasında Nevşehir’de düzenlenen “2.Uluslararası Sosyal Bilimleri Kongresinde (USBİK 2019)” sözlü olarak sunulmuştur.

2 Dr. Öğr. Üyesi, Aksaray Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü, mustafaisliyen@aksaray.edu.tr, ORCID: 0000-0003-0086-6165

THE NEW DISEASE OF THE DIGITAL AGE: DIGITAL HOARDING

Abstract

In this study, it was aimed to study the sort of impacts of the structural transformation emerged with digitalization in psychological sense. In this sense, the topic of this study is the disease of “Digital Hoarding” which emerge nowadays as a result of the need of saving/collecting numerous digital data among the individuals without considering the necessity of them. The digital hoarding which is regarded as the digital form of disposophobia may be regarded as collecting and saving all sorts of digital data such as e-mails, photos, files, books, and even screen-shots of some contents found on the internet. At this point, a focus group which is a qualitative research method within the scope of the study was executed. In the study a gradual progress was observed and eliminations were executed among 21 participants in accordance with some definite criteria. During the final stage, 7 people were interviewed through focus group discussion. According to the results obtained from the study, the participants determined that they had numerous digital data (e-mail, photos, books etc.) in their e-mail accounts, mobile phones, computers and their external hard disks and they couldn't remember the contents inside those instruments. Moreover, the participants set forth some reasons for not deleting this data such as the notion that “they may be needed someday”, they are in-capacious, they are memoirs and they can be employed as evident.

Keywords: Digital age, digitalization, hoarding, digital hoarding, psychological disorder

Giriş

Hemen herkes günlük yaşamda kullanılan araç gereçleri biriktirmektedir. Bu tür davranışlar, eşyanın işlevsel ve duygusal boyutuyla ilgili olabilir. Ancak kimi insanlar, elinde olan ya da olmayan nedenlerden dolayı bu normal davranışı ileri bir düzeye taşımaktadır. Bu da patolojik bir duruma yol açarak bireyin hayatında önemli bir problem haline gelmektedir. Görünüşte ‘işe yaramaz’ eşyaların büyük bir kısmını istifleyen birey, herhangi birini atma konusunda büyük isteksizlik göstermektedir. Böylece günlük yaşam alanlarında yoğun bir karmaşa ortaya çıkmaktadır. Günlük işleri yapmak neredeyse imkânsız hale gelmektedir. Yaygın olarak biriktirilenler arasında giysiler, gazeteler/dergiler, kitaplar, yiyecekler, yiyecek kutuları ve poşetler sayılabilir. İstifçiler nesnelere önem, değer veya aşırı duygusal bağ atfederek davranış göstermekte ve birçok eşyayı biriktirmektedirler (Sweeten vd.,2018; Bulut vd., 2015: 320).

Özellikle iletişim araçları düzeyinde yaşanan dijitalleşmenin hızla yaygınlaştığı günümüzde hemen herkes dijital ortamda yer alan verilerle ilişki halindedir. Bireyler örneğin cep telefonu ile fotoğraf çekmekte, e-posta kullanmakta ya da sosyal medya üzerinden başkalarıyla iletişim kurmakta, dijital araçları kullanarak okumakta, yazmakta

veya finansal işlemlerini bu araçlar vasıtasıyla gerçekleştirmektedirler. Bu ve benzeri birçok şey, günlük hayatın bir parçası haline almıştır. Dolayısıyla gündelik hayatta etkileşim içerisinde olduğumuz eşyanın arasına dijital varlıklar da dâhil olmuştur. Tıpkı yukarıda sözünü ettiğimiz gibi çoğu insan dijital varlıklarını da biriktirmektedir. Ancak kimi bireyler dijital varlıklarına aşırı bir önem/değer atfederek ve bunlarla duygusal bağ kurarak davranış sergilemeye başlayabilir. Cep telefonu, bilgisayar, harddisk, hafıza kartı gibi taşıyıcı alanlarda gerekli gereksiz dijital materyaller biriktirilmektedir. Bu da obsesif-kompulsif bozukluk türlerinden olan biriktirme hastalığının dijital materyaller üzerindeki karşılığı olarak düşünülebilir. Çalışma kapsamında dijital istifçiliğin ortaya çıkmasına sebep olan dijitalleşmeye, meydana getirdiği değişimlere veodak görüşmesinden elde edilen verilere ve yorumuna yer verilmiştir. Sonuç olarak görüşülen katılımcıların, e-posta hesaplarında, cep telefonlarında, bilgisayarlarında ve harici hard disklerinde birçok dijital verinin bulunduğunu ve içlerinde ne olduklarını hatırlayamadıkları görülmüştür. Ayrıca katılımcıların, bu verileri silmemelerinin gerekçesi olarak “bir gün lazım olur” düşüncesi, yer kaplamaması, hatıra niteliği taşıması, kanıt olarak kullanılabilceği gibi nedenleri ileri sürmelerinin yanında bu verilerin kaybolma ihtimalinin kaygı ve endişeye yol açtığı görülmüştür.

1. Dijitalleşmenin Artaları

İnsanlık tarihi boyunca yapılan birçok icat, toplumsal yaşamda önemli dönüşümlerin yaşanmasına sebep olmuştur. Bacon, “dünyanın görünümünü temelinden değiştiren” icatlardan bahsederken pusula, barut ve matbaayı anmaktadır. Çünkü keşfedilmeyi bekleyen koskoca bir dünya vardır ve dünyayı keşfe çıkmak için bu araçlar oldukça önemli bir yere sahiptir. Pusulayla yön tayin etmek, barutla korunmak, saldırmak, savaşmak ve engelleri aşmak, matbaayla bilginin daha geniş kitlelere yayılması ve kullanılması gibi birçok şey mümkün olmuştur. Tüm bunlar ve bu araçlar dışında kullanılan birçok araç insan ve insan, insan ve doğa etkileşiminde yaşanan dönüşümlerle ilgili önemli birer basamak olmuştur.

Haberleşme alanında -yazıdan itibaren alırsak- yaşanan gelişmeler insanlığı farklı boyutlara taşımıştır. Yazı, kâğıt, matbaa ve gazete, tipografi çağını başlatmış ve uzun yıllar boyunca insanlığa hizmet etmiştir. Ancak yine bu alanda meydana gelen, elektrikle haberleşebilme yöntemi olan telgrafla birlikte bambaşka bir çağın başladığına tanıklık etmekteyiz. İletişimi ulaşımaya dayalı olmaktan çıkarıp iletme dayalı hale getiren telgraf, insana başka bir anlayışın kapılarını açmıştır. Zaman ve mekân mefhumunu yeniden tanımlayan ve hayatı buna göre yeniden inşa etmeyi dayatan -ki her araç kendi koşullarını dayatmaktadır- telgrafla birlikte dijitalleşmenin de başladığını görmekteyiz. Elektrik sinyalleri ile çizgi ve noktalarından oluşan ve basit bir kodlama alfabesine dayanan telgraf, bugün kullandığımız iki tabanlı sayı sistemiyle işleyen ilk iletişim sistemidir ki ilkel haliyle de olsa dijitalleşmeyi başlatan önemli bir basamaktır (Atabek, 2001: 60).

Telgraf iletileri, kodlama yoluyla kendine has bir alfabeyle iletiyordu. Ardından sesin de aktarılabilceği düşüncesiyle geliştirilen telefon, iletişime yeni bir soluk getirdi.

Ancak kullanıcıların/abonelerin sayısı arttıkça operatörler iletişim kurmak isteyenleri bağlamada yetersiz kalmaya başladı. Daha sonra 1879'un sonları ve 1880'in ilk kısmı, Massachusetts'teki Lowell kentinde geliştirilen yeni bir teknikle kullanıcılar-operatörleri ilerleyen süreçte devre dışı bırakacak- telefon numarasıyla birbirlerine bağlanmaya başladı. Numaralarla bağlanma fikri Dr. Moses Greeley Parker tarafından olası bir kızamık salgını sırasında, Lowell'da bulunan dört telefon operatörünün hastalığa kapılmasından ve telefon hizmetinin felç olmasından kaynaklanan bir korku sonucunda geliştirildi. Dr. Parker, Lowell'in 200'den fazla abonesini aramak için sayıların kullanılmasını önerdi. Böylece yedek operatörler acil bir durumda daha kolay eğitilip görevi devralabilecekti. Yapılan bu çalışma sonucunda tarihsel olarak telefon numarası ilk kez kullanılmış oldu (Corfield, 2015: 571). Sonrasında abone sayısına bağlı olarak numaraların basamaklarında artış sağlandı. Bu da bireylerin, söz konusu alanda numerik olarak tanımlanmasını başlatmış oldu. Daha sonra telsiz haberleşmenin, radyonun ve televizyonun icadı da insanı kuşatan fiziki engellerin ses ve görüntüyle ortadan kaldırılmasında önemli adımlar olarak karşımıza çıkmaktadır. Nihayet 1960'lı yıllardan itibaren bilgisayar, bilgisayar ağları ve internet teknolojisinin gelişmesi ile dijitalleşme, toplumsal hayatı hızlı bir şekilde sarmaya başladı. Dijitalleşmenin bu noktaya gelmesi, yani dijital kelimesini anlamlı kılan bilgisayarların ortaya çıkması için telgraf, telefon ve Claude Shannon'un dijital devreyi icadı gibi buluşların gerçekleşmesi gerekiyordu. Günümüzde bilgisayar (computer) kelimesi, 1940'larda John von Neumann tarafından icat edilen makinenin bir versiyonunu ifade etmek için kullanılmaktadır. Oysa "computer" kelimesi mekanik hesaplamalar yapan "insanları" tanımlamak için kullanılmaktaydı. Hesaplama işi böylece insanlardan makinelere geçerken özellikle Neumann'ın buluşuyla birlikte "kelimeler" de makinelerin yaptığı bir işe dönüşmüş oldu (Postman, 2013: 107).

Günümüzde gerek vatandaş-devlet ilişkileri gerekse iktisadi ilişkiler ve iletişim başta olmak üzere hayatın tüm veçheleri dijitalleşmiş durumdadır. Dijitalleşme, bilgisayar teknolojisi kullanımında, her bir bilgi ve iletişim unsurunun, her bir '1' ve '0'ın bir 'bit' olduğu, 'bayt' adı verilen birler ve sıfırlar dizisi şekline dönüştürülebileceği ve aktarılabilmesi anlamına gelmektedir. Bu yapay kod, bilgi ve iletişim ile ilgili doğal analog sistemlerin ve aktarım kodlarının (örneğin ışık ışını veya ses titreşimi yoluyla) yerini almaktadır (Van Dijk, 2006: 9). Dijitalleşmeyle birlikte veriler, yani ses, metin, fotoğraf, video biçimindeki her tür enformasyonun elektronik ortamlarda üretilmesi, iletilmesi ve kaydedilmesi önceki dönemlerle kıyaslanamayacak ölçüde kolaylaşmış, işlem yapma kapasitesi ve hızı büyük ölçüde artış göstermiştir (Törenli, 2005: 98).

Medya yöndeşmesiyle birlikte gazete, radyo, televizyon gibi araçlar, bilgisayar ve internet teknolojisiyle tek bir araç üzerinden erişilebilir hale gelmiştir. Bu gelişme, insanın dijital içerikle olan ilişkisinde önemli bir dönüm noktasını oluşturmaktadır. İletişimde yeni anlayışları ortaya çıkaran bu yeni medyayla birlikte ise tarihte ilk kez iletişim yazılı, sözlü, görsel-işitsel biçimleriyle yöndeşerek aynı sistem içinde bütünleşen bir hiper-metin ve meta-dil oluşturmuştur. Yani metin, görüntü ve seslerin, seçilmiş bir zaman diliminde, açık, erişimin mali bakımdan sorun olmadığı küresel bir ağ içinde farklı noktalardan etkileşimli olarak, aynı sistem içinde bütünleşerek iletişimin

karakteri değişime uğramıştır (Castells, 2005: 440). Elektronik çağın ve ağ toplumunun yükselişinin bir sonucu olarak karşımıza çıkan bu mevcut durumda bilgi/enformasyon anında yayılmaktadır. Dünyanın bir ucunda meydana gelen bir olay, eş zamanlı olarak geri kalan bölgelerinde izlenebilmektedir. Bu da geleneksel birçok davranışın, tutumun, anlayışın ve alışkanlığın başkalaşması anlamına gelmektedir (Şimşek İşliyen, 2018: 76-77).

2. Dijitalleşmenin Olumlu ve Olumsuz Yönleri

Dijitalleşmenin, tarihsel süreç göz önünde bulundurulduğunda birçok etkisiyle karşılaşmak mümkündür. Başta iletişim alanı olmak üzere sanattan spora, ekonomiden uluslararası ilişkilere, ev işlerinden öğrenim hayatına varıncaya dek dijitalleşme her alana hâkim olmaya başlamıştır. Örneğine-devlet uygulamalarıyla vatandaş-devlet ilişkisi daha pratik hale gelerek, devlet dairelerine uğramadan işlemler gerçekleştirilebilmektedir. Ekonomik açıdan finans kuruluşlarının veriyi işleme ve kullanma pratiklerinde ya da malların alışverişinde kolaylık yaşanmaktadır. İsteyen herkes adresinden ayrılmadan kıtalararası alışveriş gerçekleştirebilmektedir. Seyahat planlarına varıncaya dek birçok şey kolaylıkla yapılmaktadır.

Yeni iletişim teknolojileri bilgiyi işleme ve saklamanın yanında aktarma ve bilgiye erişme açısından geleneksel iletişim araçlarından önemli derecede bir fark ortaya koymuş ve genel toplum yapısında önemli değişimlerin yolunu açmıştır. Bu değişimleri Abramson ve arkadaşları şöyle sıralamaktadır:

- Bilgi ve enformasyona erişme noktasında sayısal bir artış yaşanmış ve bu aynı zamanda enformasyona olan talebi de arttırarak yeni enformasyonun üretilmesini gerekli kılmıştır. Ayrıca enformasyon üzerinde geniş bir seçme olanağı ortaya çıkmıştır.
- Kullanıcılar içerik üretebilme gücüne kavuşarak bir anlamda kontrolü ele almıştır. Herkes her anını kayıt altına alabilmekte ve başkalarıyla etkileşimli olarak paylaşabilmektedir.
- Uydular ve internet teknolojileriyle hem üreticiler hem de kullanıcılar bilgiye ulaşmada zaman ve mekân sınırlarını aşmıştır. Dolayısıyla iletişim süreci hız kazanmıştır.
- Geleneksel iletişim araçlarının kitlesel üretim ve dağıtım yapmasının tersine dar hedef gruplar için içerik üretilebilmektedir. Bu da reklamcılar ve politikacılar açısından mesajları çok kısa sürede, daha etkili ve daha az maliyetli olarak hedefine ulaştırmaktadır.
- Kullanıcıların kendi yayınlarını oluşturma ve yayınlama imkânına kavuşması medya tekellerini önemli ölçüde etkilenmiştir (aktaran Timisi, 2003: 83-85).

Hız ve enformasyonun hayatı kuşattığı bu dönemde yaşanan dönüşüm hem bireylerin davranış örüntülerinde hem de toplumların kültürel örüntülerinde yeni açılımlara yol açmıştır. Artık alışverişler plastik kartlarla gerçekleştirilmektedir. Zira herkesin parasal varlığı sadece rakamlardan ibaret şekilde ekranlarda yer almaktadır. İnsanlar

paraya hiç dokunmadan alışverişini gerçekleştirebilmektedir. Bu anlamda bankalar müşterilerini olası hırsızlıklara karşı uyarmaktadır. Çünkü her an birileri dijital veri tabanlarına erişebilir. Daha açık ifadeyle çelik kasaların yerini dijital koruma sistemleri almış durumdadır. Bu durum işin ekonomik boyutunu teşkil etmektedir. Diğer yandan vatandaşlık işlemlerinde kullanılan şifrelerin ele geçirilme durumları söz konusudur. Ancak dijitalleşmenin veçheleri sadece ekonomik veya devlet işleri açısından irdelenmemelidir. Dijitalleşmenin psikolojik ve sosyolojik yönlere etki eden durumları da mevcuttur.

Sosyolojik açıdan farklı toplumlara izleyerek birbirine yaklaştırma özelliğine sahip olan sosyal medya gibi araçlar, kültürleşme sürecinde önemli bir rol oynamaktadır. Bu da kültürlerarasında bir tür geçişkenlik meydana getirerek hem sosyolojik hem de psikolojik açıdan dönüşümlerin yaşanmasına olanak sağlamaktadır. Kuşkusuz bu durumun olumlu yönleri olabildiği gibi olumsuz yönleri de bulunmaktadır.

Başta eğlencenin dijitalleşme durumu bağlamında sinema (özellikle animasyon filmler), bilgisayar oyunları, cep telefonlarına indirilen oyunlar bireyleri fiziki aktiviteleri barındıran eğlenme biçimlerinden uzaklaştırmıştır. Bununla birlikte bu tür oyunlar bireylerde bağımlılığa da yol açabilmektedir (Çavuş vd., 2016). Öyle ki 2006 yılında Avrupa'da oyun bağımlılarının teşhis ve tedavileri için yatılı bir hastane bile açılmıştır (Palfrey ve Gasser, 2017: 167). Konumuz bağlamında dijitalleşmenin yanlış kullanılmasına ya da etkin kullanılmamasına bağlı olarak kimi rahatsızlıkları da beraberinde getirdiğini söylemek mümkündür. Yapılan birçok araştırma bilgisayar ve televizyonun bağımlılık yaptığı noktasında hemfikirdir. Temelde eğlence unsurunu barındıran bu bağımlılıklar toplumsal yaşamda özellikle çocuk ve gençlerin olmak üzere yetişkinlerin de hayat kalitesini olumsuz anlamda oldukça etkilemektedir. Bununla birlikte içinde bulunduğumuz dijital çağda birçok hastalık ortaya çıkmıştır. Bu hastalıkların bir kısmının dijital ortamlarda fazla sürede zaman geçirme ile bir kısmının da dürtü kontrol bozukluğu ile kendini gösterdiği görülmektedir. Bugüne kadar tanımlanmış bazı hastalıklar şöyledir: Nintendinitis (aşırı video oyunu oynamaya bağlı spor yaralanması), WhatsAppitis (Klavye-Fare Hastalığı) nomofobi (telefonun yoksun olma korkusu), netlessfobi (internetsiz kalma korkusu), fomo (gelişmeleri kaçırma korkusu), Jomo (eğlenceden eksik kalma korkusu), Google Stalking, Siberhondrik, Youtube Narsizmi (Tekayak ve Akpınar, 2017) gibi birçok hastalık çıkmıştır. Bu hastalıklardan biri de bu çalışmanın konusu olan dijital istifçiliktir.

3. Psikolojik Bir Davranış Bozukluğu Olarak Dijital İstifçilik

İstifleme bozukluğu, nesnelerin duygusal değeri ve gelecekteki muhtemel yararlılığı dikkate alınarak geniş ölçüde biriktirilmesi sonrasında atmakta yaşanan güçlükle devam eden ve netice itibarıyla kişinin yaşam kalitesini önemli derecede etkileyen bir hastalık olarak tanımlanmaktadır (Bennekom vd., 2015: 1). Bir belirti olarak istiflemek gelecekte bir gün işe yarabileceği düşüncesiyle belli bazı nesnelere biriktirmeyle başlarken ruhsal bir hastalık olarak istifleme bozukluğu değeri olmayan, işe yaramaz

her şeyi biriktirmeye kadar gider. Bazen bu belirtilere evcil hayvanların biriktirildiği a-tipik belirtiler eşlik edebilmektedir (Bulut vd., 2015: 319).

Dijital istifçilik ya da biriktirme ise e-posta, video, fotoğraf, doküman ve dosyalar gibi her türlü yazılımın biriktirilmesi anlamına gelmektedir. Başka bir ifade ile kişi biriktirdiği dijital veri karşısında nasıl davranacağını tam olarak bilememektedir. Bu da stres ve organizasyonsuzlukla sonuçlanan ve perspektif kaybına yol açan bir biriktirme alışkanlığı olarak açıklanmaktadır (Bennekom vd., 2015: 1). Teknolojinin hızla yaygınlaşması ile bireyler, dijital olarak sahip oldukları ile aralarında duygusal bir bağ oluşturarak, biriktirdiklerine sıkı sıkıya ve günden güne bağlanmaktadır.

Günlük hayatta sahip olunan eşyalar gibi dijital ortamda sahip olunan veriler de belli bir değere sahiptir. Bu verilerin içeriğine bağlı olarak maddi ya da manevi karşılığı olabilir. Bu açıdan fotoğraflar, videolar, şarkı koleksiyonları, e-kitaplar, belgeler, internet sitesi, sosyal medya hesabı vs. gibi birçok dijital içerik, kişiler açısından birer varlık hükmündedir. Dolayısıyla elektronik ortamda yer alan, üretilen, sahiplenilen her şey dijital varlık olarak nitelendirilebilir. Genel manada, 1'ler ve 0'lardan üretilen her değer dijital varlıktır. Örneğin bir videonun, şarkının, kitabın ya da bir yazılımın belli bir ücret karşılığında satılması maddi varlık olarak gösterilebilir. Nitekim bu varlıklar, bir emek/bedel karşılığında oluşturulmuştur. Bunun yanında kimi dijital varlıklar, duygusal bir değere sahiptir. Çalınması veya yitirilmesi durumunda maddi kaybın yanında duygusal bir kayıp da söz konusu olmaktadır (Şeker, 2015: 12). Bu türden bir dijital varlık, kişinin ya da kurumun fikirleri, geçmişi ya da itibarı ile ilintili olabilmektedir.

Dolayısıyla kişilerin maddi ve manevi değeri olan dijital varlıklarını tıpkı günlük hayatta olduğu gibi biriktirme eğilimi göstermesi, normal bir davranış olarak görülebilir. Zira insan, gelişim sürecinde dahi nesnelere toplamaya ve istiflemeye meyilli olabilmektedir. Bu açıdan çocukların ortalama 25-27 aylıkken nesnelere toplamaya ve saklamaya başladıkları ve altı yaş civarında bunun monotonik bir artış gösterdiği bildirilmektedir. Ayrıca sağlıklı kabul edilen çocukların yaklaşık %70'inde bu özelliklerin varlığı yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur (Bulut vd., 2015: 320). Ancak istifleme hastalığı bu durumdan farklı bir şekilde seyretmektedir. Günlük aktiviteleri sekteye uğratan yanı sıra kişiyi birçok şeyden alıkoymaktadır. Benzer şekilde dijital istifçilik de istifleme hastalığı gibi kişiyi birçok aktiviteden alıkoyan, yaşam kalitesini olumsuz manada etkileyen bilişsel ve davranışsal bozukluklara yol açan bir rahatsızlık olarak karşımıza çıkmaktadır. Nitekim bu alanda yapılan ilk çalışma olan Bennekom ve arkadaşlarının (2015) yaptıkları vaka çalışmasında 47 yaşındaki bir hastanın günlük işlerini ciddi şekilde engelleyen dijital fotoğraf biriktirme problemiyle kendilerine başvurduğunu belirtmişlerdir. Yaklaşık 5 yıl önce satın aldığı dijital kamerayla her gün özellikle manzara fotoğrafları olmak üzere yaklaşık 1000 fotoğraf çektiğini belirten hasta, literatüre ilk "dijital istifçi" olarak geçmiştir. Hasta, birçoğu birbirine benzese de anıları geri getirdikleri için bu fotoğrafları atmakta zorluk çektiğini belirtmiştir. Eşyalarda olduğu gibi dijital fotoğraflara da bağlılık hisseden hasta, bunları dört harici hard diske ve yedeklerini ise yine dört harici hard diske kaydettiğini söylemiştir. Kaydettiği fotoğrafları hiçbir şekilde kullanmayan hasta, gelecekte kullanacağı konusunda bir düşünce içinde olmuştur. Çok sayıda dijital

fotoğrafi düzenlemek, hastada düş kırıklığına ve günde ortalama 3-5 saat süren zaman kaybına sebep olmuştur. Bu da hastanın uyku düzeninde bozulmaya ve evini temizlemek, dışarı çıkmak ve dinlenmek gibi diğer aktivitelerine engel olmuştur.

Dijital istifçilikle ilgili yapılan başka bir çalışma (Sweeten vd., 2018) konuyu farklı bir açıdan ele almaktadır. Bu anlamda çalışma katılımcıların dijital veri yönetimi, verileri saklama ve silme durumu ve bu doğrultudaki genel tutumları üzerine gerçekleştirilmiştir. 46 katılımcıyla görüşülerek gerçekleştirilen çalışma bulgularına göre katılımcılar, biriktirdikleri verinin hacminin büyüklüğüne çok şaşırmalarına rağmen bu verileri silmekten kaçınmışlardır. Birçoğu için, verileri silme konusundaki zorluklar, verilerin potansiyel bir değere sahip olup gelecekte kullanma ihtimallerinden kaynaklanmaktadır. Bununla birlikte katılımcılar, verilerin gelecekteki bir tehde karşı kanıt olarak kullanılabilceğini, bu yüzden de korunma amaçlı olarak verileri depoladıklarını belirtmişlerdir. Katılımcılar ayrıca verileri silme konusunda zaman ve motivasyon yetersizliği ileri sürmüşlerdir. Bununla birlikte verilerin kaybolması veya çalınması durumunu büyük bir problem olarak görmüşlerdir. Özellikle son yıllarda artış gösteren bilişim suçları bu anlamda hem maddi hem de duygusal dijital varlıklara yönelik olabilmektedir. Sosyal medyada kişi ya da kurumlar adına sahte hesaplar oluşturmak, sosyal medya hesaplarını hackleyerek kişinin ya da kurumların itibarını hedef alan saldırılar yapılabileceği gibi finansal manada hesaplara yapılan saldırılar veya kişisel ya da kurumsal internet sitelerine yapılan saldırılar da bu anlamda mevcuttur. Ancak burada problem teşkil eden nokta, dijital istifçinin biriktirdiği verilerin yok olması durumudur. Bu noktada Gormley ve Gormley'in (2012) işaret ettiği gibi her ne kadar kimileri için veri biriktirme konusundaki açıklamalar basit ve biriktirilen veriler gereksiz gibi görünse de dijital istifçi açısından cevap çok daha karmaşık ve veriler bir o kadar gereklidir.

Dijital çağın getirdikleri, büyük miktarda veriyi kayıt altına alabilmeyi kolaylaştırmaktadır. Ancak bu da istifleme davranışına paralel olarak bir tür "bilgi dağınıklığı" durumunu ortaya çıkarmaktadır. Çünkü dijital varlıklar, herhangi bir depolama sistemine kaydedilmiş dahi olsa doğru tanımlanma ve depolanma ihtiyacını gerekli kılmaktadır (Oravec, 2018: 28).

4. Yöntem

Çalışma kapsamında nitel bir araştırma yöntemi olan odak (focus) grup yöntemi gerçekleştirilmiştir. Odak grup görüşmeleri için belirlenen sorular, alandaki tek çalışma olan Sweeten ve arkadaşları tarafından yapılan "Digital hoarding behaviours: Underlying motivations and potential negative consequences" adlı çalışmada kullanılan ölçek/sorular revize edilerek hazırlanmıştır. Görüşmeler Aksaray Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü 2. sınıfta öğrenimlerini sürdüren 21 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Çalışmada kademeli olarak ilerleme kaydedilmiş ve belli kıstaslar doğrultusunda eleme gerçekleştirilmiştir: Katılımcıların, e-posta ve sosyal medya hesaplarını aktif olarak kullanıp kullanmadıkları sorulmuş ve kullanmayanlar dışarıda

birakılmıştır. Yine katılımcılara akıllı cep telefonu, bilgisayar, harddisk ve USB bellek gibi depolama alanlarına sahip olup olmadıkları sorulmuş ve sahip olmayanlar dışarıda bırakılmıştır. Daha sonra bu gibi araçlara sahip olanların depolama alanlarında 1000 ve üzerinde çeşitli dosya ve fotoğraf olup olmadığı sorulmuş ve düşük olanlar dışarıda bırakılmıştır. Son aşamada 7 kişi ile tekrar bir odak grup görüşmesi yapılmıştır. Odak grup görüşmeleri genellikle aynı demografik özellikleri taşıyan 6 ile 8 kişi arasında gerçekleştirilmektedir. Ancak ilgili literatür tarandığında bu görüşmelerde grup büyüklüğünün fazla kişiden oluşmaması gerektiğine dikkat çekildiği görülmektedir (Çokluk vd. 2011: 101-102). Bu nedenle odak grup görüşmesi 7 kişi ile sınırlandırılarak konuya ilişkin derinlemesine bilgi edinmek amaçlanmıştır.

Katılımcılar, 18-21 yaş grubundadır. Dolayısıyla görüşülen denekler, dijital araçlarla yoğun bir ilişki içerisinde olan “dijital yerliler” olarak tabir edilen kuşağa dâhildir. Demografik özellik açısından ayırt edici özellik cinsiyet olmuştur. Bu anlamda öğrencilerin 4’ü kadın, 3’ü erkektir. Yazılı ve sesli olarak kayıt altına alınan ve toplamda 50 dakika süren görüşmeler için uygun bir oda tahsis edilmiştir.

Yapılan görüşmeler giriş soruları, geçiş soruları, anahtar sorular ve kapanış sorularını kapsamaktadır. Giriş sorularında öğrencilerin fiziksel olarak bir şeyleri biriktirip biriktirmediklerine odaklanılmış ve her katılımcının konuşması sağlanmıştır. Geçiş sorularında dijital varlıklar ile ilgili konular irdelenmiş ve katılımcıların biriktirme durumlarına değinilerek herkes konuya çekilmeye çalışılmıştır. Anahtar sorular kısmında konuya doğrudan giriş yapılmış ve katılımcıların dijital istifçilik durumları irdelenmiştir. Kapanış sorularında ise değerlendirmeler alınmış; katılımcıların araştırmacıya yönelttiği sorular cevaplandırılmıştır. Son olarak katılımcılar dijital istifçilik hakkında bilgilendirilmiş ve tavsiyelerde bulunulmuştur.

5. Bulgular ve Yorum

Çalışma kapsamında elde edilen veriler iki ana kategoride değerlendirilmiştir. Bunlardan ilki katılımcıların fiziksel biriktirme/istifçilik; ikinci kategori ise dijital biriktirme/istifçilik davranışları üzerine yoğunlaşmaktadır.

5.1. Katılımcıların Fiziksel Biriktirme Tutumları

Bu başlık altında katılımcıların fiziksel olarak biriktirme davranışları irdelenmiştir. Deneklerin tamamı bir şeyleri biriktirdiklerini söylemişlerdir. Bu biriktirme, eşyalarının işlevleri ve eşyalarıyla kurdukları duygusal bağ çerçevesindedir. Biriktirilen eşyalar; kıyafetler, kitaplar, dondurma çubukları, bebeklik eşyaları, makbuz ve fiş gibi evraklar olmak üzere çeşitlilik göstermektedir. Katılımcıların verdiği cevaplar şöyledir.

Katılımcı 1 (A.C. A.) : Evet, belki bir gün lazım olur diye biriktiriyorum. Yaklaşık 10 yıllık belki de daha fazla süredir biriktirdiğim şeyler var.

Katılımcı 2 (D.B.): Hoşuma gittiği için biriktiriyorum. Altı yıllık eşyalarım var ve ben onları atmaya kıyamıyorum. Mesela magnum çubukları biriktiriyorum.

Katılımcı 3 (L.S.): Evet biriktiriyorum. Kitap biriktiriyorum. Okumasam da biriktiriyorum.

Katılımcı 5 (S.F.K.): Özellikle manevi değeri olan şeyleri... 20 yıllık bebeklik elbisemi saklarım. Lise arkadaşlarımdan verdiği hediyeleri de biriktiriyorum. Makbuz vs. gibi şeyleri hep biriktiriyorum.

Katılımcı 6 (G.Ş.): Hemen her şeyi biriktiriyorum. Odamda boş yer yok neredeyse. Seyahatlerde iki valiz kullanıyorum. Kullanmayacağımı bildiğim şeyleri de taşıyorum oradan oraya... Annem bu halimden hiç hoşnut değil tabi. Ama onlar da alıştı.

Katılımcı 7 (M.İ.): Makbuz, fiş, senet vs. biriktiririm. Korku ve takıntidan kaynaklanıyor bana göre. Resmiyete dair her şeyi saklar ve işimi garantiye alırım. Verilen cevaplar göz önüne alındığında duygusal bağ kurma, "lazım olur" düşüncesi, kimi şeylerin kanıt niteliğini haiz olması gibi durumlar biriktirmede söz konusudur. Sadece bir katılımcı hiçbir şey biriktirmediğini söylemiştir:

Katılımcı 4: Hiç biriktirmem. Kullandığım şeyle işim bitince ya atarım ya da başkasına veririm.

Bu bağlamda genel itibarıyla katılımcıların neredeyse tamamı biriktirme yaptıklarını söylemişlerdir. Elbette bu durumun klinik anlamda düzeyinin belirlenmesi gereklilik arz etmektedir. Özellikle Katılımcı 6'nın verdiği cevap göz önünde bulundurulduğunda yaşam alanının daraldığı, gereksiz şekilde valiz taşıdığı ve ailesinin bu durumdan rahatsız olduğu görülmektedir. Yine Katılımcı 7'nin resmiyete ilişkin her şeyi biriktirmesi ona göre korku ve takıntidan kaynaklanmaktadır. Zira OKB'lilerin de korku ve takıntılardan kaynaklı olarak günlük yaşamları önemli derecede etkilenmektedir (Bulut vd., 2015).

Deneklere biriktirdikleri eşyaları kullanıp kullanmadıkları eğer kullanmıyorlarsa bu eşyalarla ne yaptıkları yönünde sorular yöneltilmiştir. Cevaplar incelendiğinde genel manada biriktirilen şeylerin (kıyafet, kitap, makbuz, fiş vs.) hiç kullanılmadığı, atılmadığı ve paylaşılmadığı görülmüştür. Ayrıca kimi şeylerin (makbuz ve fiş vs.) gelecekte herhangi bir problemle karşılaşma olasılığına karşı bir tür sigorta görevi görmesi için biriktirildiği ifade edilmiştir:

Katılımcı 5: Makbuz vs. gibi şeyleri biriktiriyorum. Yarın bir gün sorun çıkmasın diye.

Katılımcı 6: Bugüne kadar hiç lazımdı. Ama makbuz ve fiş gibi şeyleri biriktiriyorum yine de.

5.2. Katılımcıların Dijital İstifçilik/Biriktirme Tutumları

Bu kategoride katılımcıların dijital varlıklarının ne olduğu, kaç yıllık olduğu, nerede saklandığı, neden silinmediği, kullanılma durumları ile dijital varlığın kaybolması, çalınması veya silinmesi durumlarında ne yaptıkları/yapacakları gibi konular irdelenmiştir. Tablo 1’de de görüldüğü üzere katılımcıların neredeyse tamamı depolama yüzeyi olarak çoğunlukla cep telefonunu kullanmaktadır. Bunun dışında Google ve Outlook’un depolama alanları, bilgisayar, harici harddisk, flash bellek gibi depolama alanları ile depolama alanı işlevi yüklenen e-posta ve sosyal medya hesapları kullanılmaktadır.

Tablo 1: Katılımcıların Dijital Varlıkları ve Depolama Alanları

Katılımcılar	Depolama Yüzeyi (Bilgisayar, cep telefonu, harddisk (HD), USB, Google Drive, Outlook Drive, E-posta, Sosyal medya)	Biriktirilen Dijital Varlıklar*
Katılımcı 1	Bilgisayar, cep telefonu, E-posta	3bin fotoğraf, 250 video, 500 ekran görüntüsü, mail
Katılımcı 2	Cep telefonu, E-posta (15 GB)	3 bin fotoğraf, 50 video, mail
Katılımcı 3	Cep telefonu, HD, E-posta, Instagram, 3 Flash bellek	3 bin fotoğraf, 80 video, mail
Katılımcı 4	Cep telefonu, E-posta	2 bin fotoğraf, 90 video, mail
Katılımcı 5	Cep telefonu, flash bellek	2 bin 500 fotoğraf,
Katılımcı 6	Bilgisayar, Cep telefonu, E-posta, 3 flash bellek	1770 fotoğraf, 9 video, mail, e-book, pdf dosyası
Katılımcı 7	1 TB HD, Google ve Outlook Drive	1200 fotoğraf, bin ekran görüntüsü, e-book, belge, mail, video,
*Değerler yuvarlanmıştır. Örneğin 3008 fotoğraf 3 bin şeklinde yazılmıştır.		

Tablo 1’deki veriler incelendiğinde katılımcıların oldukça büyük arşivlere sahip oldukları görülmektedir. Konu biraz daha irdelendiğinde katılımcılara ne zamandan beri dijital verileri biriktirdikleri ve bu verileri kullanıp kullanmadıkları sorusu yöneltilmiştir. Bu anlamda verilen cevaplar şöyledir:

Katılımcı 1: Fotoğraflarımı silmiyorum. 15 yıllık maillerim var hala. 2009’dan beri Facebook hesabımdaki mesajların tamamı duruyor. Tamamına bakamıyorum haliyle. Çoğunu da hatırlıyorum. Ama dursun. Belki bir gün lazım olur.

Katılımcı 2: Tamamını sildiğim için maillerim genellikle boş olur. Ama fotoğraflarıma arada bir bakarım.

Katılımcı 3: 14 yıllık fotoğraflarım ve videolarım var. Instagram ve Gmail’de de 2 yıllık gönderiler var. Sonradan dönüp bakarım. Sanalda paylaşmayı sevmiyorum. Bir de maillere genelde bakmıyorum ama silmiyorum da. Benimle ilgili şeyler sonuçta.

Katılımcı 4: Sildiğim için yok ama fotoğraflar hafıza kartında durur. 10 yıldan fazla zamandan beri çekilen fotoğraflar var. Arada bir bakarım fotoğraf ve videolara.

Katılımcı 5: Mailleri silerim. Ama fotoğraflarım son iki yıla ait. Ara sıra bakarım.

Katılımcı 6: En eski maillerim 4-5 yıllık. Çıktı almadan kesinlikle silmem. Dijital uçar yazı kalır sonuçta. Çıktı aldıktan sonra gerekli olduklarını düşündüğüm pdf ya da fotoğrafları bekletiyorum. Gereksizleri siliyorum. Mesela bizim evde 12 tane albüm vardır ve bunların 5'i bana ait.

Katılımcı 7: En eski mailim yanlış hatırlamıyorsam 2014'e ait. Fotoğraflarımı hiç silmem. Özellikle siyasilere ait ekran görüntüleri 8-9 yıllık. Sosyal medyadan oradan buradan toplarım. Hiçbirini okumadım ya da bakmadım ama bir gün lazım olur. Aradığımı bulamam çünkü tasnif etmedim. Uğraşmaya da vakit ayırmıyorum.

Cevaplar göz önüne alındığında katılımcıların tamamı fotoğrafları hiçbir surette silmediklerini belirtmişlerdir. Yalnız katılımcı 2 ve 5, maillerini sildiklerini söylemişlerdir. Bunun dışında diğer katılımcılar özellikle oldukça uzun süredir bekleddikleri mailleri, sosyal medya paylaşımlarını, ekran görüntüleri (makbuz, fiş gibi dokümanlar, siyasilerin görüntüleri vs.) ve fotoğraflar gibi birçok dijital veriyi saklamaktadırlar. Bu da yıllarca hem devam etmiş hem de devam edeceğe benzemektedir. Çünkü belki bir gün lazım olur düşüncesi ve duygusal bağ kurma, bu durumun temelinde yatmaktadır. Ayrıca kimi katılımcılar mail kutularına gelen mesajların içeriklerini bilmemelerine, gönderdikleri/aldıkları mesajları hatırlamamalarına rağmen silmemektedirler. Özellikle Katılımcı 7, aradığı şeyi bulamayacağını çünkü dijital varlığının tasnif edilmediğini ve uğraşmaya da vakit bulamadığını belirtmiştir. Burada bir çelişki söz konusudur. Zira dijital arşivde bir şeyleri arama eğiliminin yanında bulamamayı kabullenme ve tasnif edilmediğinden şikâyetin yanında uğraşmaya vakit bulamama gibi bir durumla karşı karşıyadır. Dolayısıyla bu konuyla ilgili psikolojik açıdan bir rahatlıktan söz edilmesi mümkün görünmemektedir.

Dijital varlıkların belli aralıklarla silinip silinmediğine dair katılımcılara yöneltilen soruda şu cevaplar alınmıştır:

Katılımcı 1: Genellikle silmem. Maillerimi mesajlarımı vs. ne varsa hiçbirini silmem. Belki lazım olur. Yedekleyip saklıyorum. İnternet ortamı güvenli geliyor bana. Silmeye elim gitmiyor. Sevdiklerimin fotoğraflarını silmem. Duygusal bir bağım var sonuçta.

Katılımcı 2: Mesaj ve maillerimi silerim genellikle. Yedekleme yapmam. Telefon kasarsa... Ama manzara fotoğraflarını silmem.

Katılımcı 3: Hiç silmem. Silmeye elim gitmez.

Katılımcı 4: E-maillerimi genellikle silerim. Hiç biriktirmem. Ama telefon rehberi vs. gibi şeyler Gmail'de kayıtlı duruyor. Sonuçta lazım.

Katılımcı 5: Biriktirdiğim fotoğraflar sadece son iki yılın fotoğrafları 2 binden fazla. Ama bunun dışında maillerimi silerim.

Katılımcı 6: Bazı şeyleri siliyorum. Hepsini değil. Maillerde gereksiz olanları siliyorum. Çökme durumuna karşı gerekli olanları çıktı alıyorum. Ama ne olur ne olmaz çoğunlukla beklettiklerim de oluyor. Her fotoğraftan en az iki ya da üç tane çıkarıyorum. Çıktı almak için bekletiyorum. Fotoğraf ve pdf dosyalarını çıktı alıyorum. Bunların tamamını çıkarıyorum.

Katılımcı 7: Arşivlerim hepsini ama aradıklarımı da bulamam. Ne nerede tam olarak bilmiyorum. Ama hiçbirini silmem. Kanıt niteliği taşıyor. Varlığı yetiyor bana. Bu anlamda kaygılı sayıyorum kendimi.

Cevaplar göz önünde bulundurulduğunda katılımcılardan bazıları verileri silebilmektedir. Buna mukabil bazı katılımcılar (1,3 ve 7) hiçbir dijital verisini silmemektedir. Dijital verilerin silinmesini engelleyen şeyi ise gelecekte “lazım olur” düşüncesiyle açıklamaktadırlar. Katılımcı 1, bu noktada dijital verilerini ayrıca yedekleyerek biriktirdiği şeyleri sürekli olarak katlamaktadır. Özellikle Katılımcı 7'nin cevabında varlığının yetmesi (duygusal), kanıt niteliği taşıması ve dağınıklık sergilemesi (ne nerede tam olarak bilmiyorum) silmeme gerekçesi olarak gösterilmektedir.

Farklı bir cevap olarak Katılımcı 6, gereksiz gördüğü bazı şeyleri sildiğini söylemesine rağmen “tedbirli” davranarak çıktılarını almaktadır. Dolayısıyla dijital ortamda biriktirmekten ziyade fiziki olarak biriktirmeyi daha güvenli bulmaktadır. Silmeme gerekçesini “Her fotoğraftan en az iki ya da üç tane çıkarıyorum. Çıktı almak için bekletiyorum. Fotoğraf ve pdf dosyalarını çıktı alıyorum. Bunların tamamını çıkarıyorum” şeklinde açıklayan Katılımcı 6'nın yukarıda hatırlanacağı üzere odasında önemli ölçüde bir birikme söz konusuydu. Bu da göstermektedir ki dijital istifleme ve fiziki istifleme arasında geçişkenlik yaşanabilmektedir.

Katılımcılara bilgisayar, cep telefonu, harddisk, e-mail, sosyal medya hesabı vs.nin çökmesi, saldırıya uğraması ya da silinmesi gibi durumlarda dijital varlıklarının yok olmasına ne tür tepki verecekleri sorulmuştur. Alınan cevaplar şöyledir:

Katılımcı 1: Yandık çökerse. Özellikle telefonum çökerse psikolojik olarak kötü hissederim. O yüzden yedeklemeye çalışıyorum. Ama o işi de genellikle yapmıyorum. Ama bunları kaybedersen çok büyük kayıp olur benim için. Üzülürüm. Kaybettiklerimle ilgili boşluk hissedyorum.

Katılımcı 2: Korkmuyorum. Çökerse çöksün.

Katılımcı 3: Geçmişim onlar benim. Sanki hayatım elimden alınır.

Katılımcı 4: Çok da önemli değil.

Katılımcı 5: Daha önce çökme deneyimi yaşadım. Biraz üzüldüm ama geçti. Bundan sonra yedekleme yapmaya başladım. Telefondaki fotoğraflarım hafızayı zorlayınca yedekliyorum. Flash belleklere yedekliyorum. Çökme öncesi kayıtlar çok eskiydi aslında. Bayağı biriktirmişim. Ama üzüldüm. İki gün sonra da geçti.

Katılımcı 6: Çökerse korkutucu. Mesela uçurumun kenarında çekilen bir fotoğraf benim için son derece önemlidir. Bu durumla karşılaşmamak için çıktılarını alıyorum.

Katılımcı 7: Çökerse bittik; mahvolduk. Tamam, bakmamak da çökme gibi sonuçta orada durmalarına rağmen ulaşamıyorum. Ama var olduklarını bilmek yetiyor.

Olası bir silinme durumuna karşı katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda 2 ve 4 numaralı katılımcıların dışında genelinin duygusal olarak sorun yaşayacağı verilen cevaplarda görülmektedir. Hatta durumu resmetmesi açısından oldukça uç kelimeler seçilmiştir: Mahvolmak, bitmek, korkutucu, hayatın ellerinden alınması ve yanmak gibi. Katılımcıların böyle cevaplar vermelerinin temelinde yatan unsur kuşkusuz dijital varlıklarıyla kurdukları duygusal bağıdır. Üzüntü ve kaygı temelinde duruma yaklaşan katılımcıların (2 ve 4 hariç), bunun önüne geçmek için hâlihazırda biriken verileri tekrar yedeklemeye çalıştıkları da görülmektedir. Bu da durumu içinden çıkılmaz bir hale sokmaktadır. Farklı bir açıdan Katılımcı 7'nin verdiği cevapta dijital verilere bakmamanın ve ulaşamamanın da bir tür çökme olduğuna dikkat çekmesine rağmen varlıklarının yeterli olduğunun bilinmesi kanaati, istifçilik boyutunu açıkça göstermektedir. Ayrıca Katılımcı 5'in "çökme öncesi kayıtlar çok eskiydi. Bayağı biriktirmişim" cevabı, biriktirdiklerinin çöktükten sonra farkına vardığını göstermektedir. Bu da biriktirmenin planlı bir şekilde yapılmadığını göstermektedir.

Sonuç ve Öneriler

İçinde bulunduğumuz dijital çağda ortaya çıkan birçok rahatsızlığın yanına dijital istifçiliği de eklemek gerekmektedir. Bu anlamda çalışma, dünya ölçeğinde sınırlı çalışmalardan biri ve araştırmalarımıza göre Türkiye ölçeğinde ilk çalışma olması hasebiyle önemlidir. Bu çalışma dijital yerliler olarak adlandırılan yeni neslin dijital verilerini depolarken nasıl bir davranış sergilediklerini ortaya koymayı amaçlamıştır. Elde edilen verilere göre dijital verilerin biriktirilip saklanması ve yönetimi noktasında kimi katılımcıların sıkıntı yaşadığı ve istifleme bozukluğu sergilediği gözlenmiştir.

Bu çalışmada dijital çağın getirdiği bir problem olan dijital istifçilik rahatsızlığı irdelenmeye çalışılmıştır. Günümüzde bilgi ve enformasyon, tarihte görülmediği kadar sürekli ve hızlı bir şekilde artış göstermektedir. Gelişen teknolojiyle birlikte insanlar artık kolay bir şekilde hem veri üretebilmekte hem de bu verileri az bir maliyetle depolayabilmektedirler. Sadece 1 GB'lık bir kitap arşivinin bile basılı olarak büyük bir kitaplığı kaplayacağı ancak günümüzde cepte taşınacak kadar küçük bir ortamda saklanacağı gelinen noktayı göstermesi açısından oldukça dikkat çekicidir. Bu bağlamda insanlar hem internet ortamında hem de çeşitli cihazlarda fotoğraf, video, kitap, e-posta gibi birçok veriyi rahatlıkla saklayabilmekte ve bu materyallerle derin

bağlar kurabilmektedirler. Bu açıdan dijital istifçiliğin temelinde bireylerin dijital verilere yaklaşımlarının yanında dijital ortamın sunmuş olduğu sınırsız depolama imkânı yatmaktadır.

Bu çalışma dijital çağın getirdiği avantajlar ve dezavantajlar bağlamında dijital yerli olarak adlandırılan neslin imkânlar nispetinde elde ettiği dijital verileri nasıl sakladığı sorusundan hareketle yapılmıştır. Sonuç itibarıyla kimi katılımcılar, gerekli gereksiz birçok dijital veriyi organize etme, depolama ve silme noktasında problemler yaşamaktadır. Bu açıdan Katılımcı 6 ve Katılımcı 7 dijital istifçi şeklinde tanımlanabilir. Bağ kurma ve gerekli gereksiz birçok şeyi biriktirme belli bir süre sonra psikolojik açıdan rahatsızlıklara yol açmaktadır. Özellikle günlerinin büyük bölümünü dijital cihazlarla geçiren “dijital yerliler” bu açıdan bir problem yumağıyla karşı karşıyadır. Bu karmaşa, biriktirilen verilerin içeriklerinin ne olduğunun bilinmemesine rağmen yine de bu verilerle sürekli bir ilişki içinde olunması durumudur. Daha açık bir ifadeyle biriktirme sürekli artan bir şekilde seyretmekte ve duygusal bağlanma da doğru orantılı olarak artmaktadır. Bu da kaybedilmesi durumunda psikolojik açıdan özellikle kaygı ve stres gibi rahatsızlıklara yol açabilecek bir durumdur. Ayrıca biriktirilen dijital varlığın siber saldırılara açık olduğu ve kişisel verinin kötüye kullanılabileceği de unutulmamalıdır.

Elde edilen verilere göre dijital istifleme ve fiziksel istifleme arasında geçişlerin olduğu görülmüştür. Dolayısıyla dijital istifçilerin fiziksel istifçilere dönüşmesi ya da tam tersi şekilde geçişlerin yaşanabileceği dikkat edilmesi gereken bir husustur. İstifçilik ve dijital istifçilik arasında geçişlerin ve benzerliklerin olabileceği hem bu çalışmada hem de Bennekom ve arkadaşlarının (2015) ve Sweeten ve arkadaşlarının (2018) yaptıkları çalışmalarda ortaya konmuştur. Bu noktada istifçilik ve dijital istifçilik rahatsızlığının benzer ve birbirinden ayrılan yönlerinin neler olduğu ya da birbirinden farklı olup olmadıkları klinik açıdan incelenmeyi gerekli kılmaktadır.

İlk iki grupta da dijital varlıkları benzer şekilde biriktirme eğilimleri gözlenmiştir. Kanaatimizce dijital istifçilik dijital yerli olarak adlandırılan yeni nesil arasında oldukça yaygın bir şekilde yerleşmiş bulunmaktadır. Bu da dijital çağın getirdiği imkânlar nispetinde birçok verinin taşınmasının kolay olması ve fiziksel olarak yer kaplamasının sorun olmaması dolayısıyla depolanmasının problem olarak görülmemesinden kaynaklanmaktadır. Bu durum, patolojik olmaktan öte bu araçları kullanan bireylerin verilerini nasıl kontrol etmeleri yönünde eksikliklerin olduğunu göstermektedir. Bu itibarla bilgi dağınıklığını kontrol etme noktasında bireylerin sistemli depolama yapmasıyla ilgili çeşitli çalışmalar yapmak elzemdir.

Dijital yerliler olarak tanımlanan nesil; gazeteyi ve kitabı kâğıttan okumak yerine cep telefonu ekranlarından takip etmekte, filmleri ve dizileri televizyondan seyretmek yerine internette dilediği zamanda izleyebilmekte, arkadaşlarıyla yüz yüze görüşmek yerine sosyal medyayı kullanmakta, şarkıları satın almaktan ziyade genelde bedava veya yasadışı yollardan internette indirmekte ve dinlemektedirler. Elbette bu liste daha da uzatılabilir ancak bu kadarı bile dijital yerlilerin çevrimiçi tutumlarını anlatmak için yeterlidir. Dolayısıyla hayatı kuşatan birçok işi dijital ortamlarda gerçekleştirme

üzerine kurulu bir dünyaya gelen bu nesil, elinde tuttuğu verileri nasıl organize etmesi ve saklaması hususunda yönlendirilmek durumundadır. Bu anlamda yönlendirme gerçekleştirilmezse mevcut durum, gelecek açısından bir karmaşayı da beraberinde getirecektir. Bu karmaşanın önüne geçmek adına hem kurumsal düzeyde hem de bireysel düzeyde sahip olunan dijital verilerin yönetimi hususunda eğitimlerin verilmesi gereklidir.

Kaynakça

- Atabek, Ü. (2001). İletişim ve Teknoloji, Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Bennekom, M. J.,Blom, R. M., Vulink, N., Denys, D. (2015) A Case Of DigitalHoarding, BMJ Case Rep 2015. doi:10.1136/bcr-2015-210814
- Bulut, S. D.,Özdel, K., Kısa C. (2015). Belirtiden Bozukluğa İstifleme, Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar-CurrentApproaches in Psychiatry, 7(3), s. 319-332 doi: 10.5455/cap.20141220023913
- Castells, M. (2005). Enformasyon Çağı: Ekonomi, Toplum ve Kültür, Birinci Cilt: Ağ Toplumunun Yükselişi, İstanbul: İstanbul Bilgi üniversitesi Yayınları.
- Corfield, J. (2015). LowellMills, The Encyclopedia of theIndustrialRevolution in World History, Ed: Kenneth E. Hendrickson, III, Lanham, MD, United States: Rowman&Littlefield.
- Çavuş, S., Ayhan, B., Tuncer, M. (2016). Bilgisayar Oyunları ve Bağımlılık: Üniversite Öğrencileri Üzerine Bir Alan Araştırması, İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, Sayı 43, s. 265-289.
- Çokluk, Ö., Yılmaz, K., Oğuz, E. (2011). Nitel Bir Görüşme Yöntemi: Odak Grup Görüşmesi, Kuramsal Eğitimbilim, 4 (1), s. 95-107.Erişim adresi: <https://keg.aku.edu.tr/arsiv/c4s1/c4s1m6.pdf>
- Gormley, C. J.,andGormley, S. J. (2012). Data Hoardingand Information Clutter: TheImpact on Cost, Life, Span of Data, Effectivness, Sharing, Productivity and Knowledge Management Culture, Issues in Information Systems, Vol: 13 Issue 2, pp. 90-95.
- Oravec, J. A. (2018). Digital (or Virtual) Hoarding:EmergingImplications of DigitalHoardingfor Computing, Psychology, andOrganizationScience, International Journal of Computers in ClinicalPractice, Vol. 3, Issue 1, pp. 27-39.
- Palfrey, J. ve Gasser, U., (2017). Doğuştan Dijital, Dijital Yerlilerin İlk Kuşağını Anlamak, Çev: Nagihan Aydın, İstanbul: İKÜ Yayınevi / İstanbul Kültür Üniversitesi.
- Postman, N. (2013). Teknopoli/Kültürün Teknolojiye Teslim Oluşu, 4. Baskı, Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Sweeten, G., Sillence, E., Neave, N. (2018). DigitalHoardingBehaviours: UnderlyingMotivationsAndPotentialNegativeConsequences, Computers in Human Behavior, Vol. 85, pp. 54-60.
- Şeker, S. E. (2015). Dijital Varlık ve Enformasyon Toplumu, YBS Ansiklopedi, Cilt 2, Sayı 2, s. 12-16. Erişim adresi: http://ybsansiklopedi.com/wp-content/uploads/2015/05/dijital_varlik_enformasyon_toplumu.pdf
- Şimşek İşliyen, F. (2018). *Postmodern Tüketim Pratiklerini Instagram Üzerinden Okumak*, Veysel Çakmak ve Selahattin Çavuş(Ed.), Dijital Kültür ve İletişim (s. 73-108) içinde. Konya:

LiteraTürkAcademia.

Tekayak, H. V. ve Akpınar, E. (2017). Tıp Alanında Yeni Bir Dönem: Dijital Çağda Doğan Yeni Hastalıklar, EurasianJournal Of FamilyMedicine/Avrasya Aile Hekimliği Dergisi Vol. 6(3), s. 93-100.

Timisi, N. (2003). Yeni İletişim Teknolojileri ve Demokrasi, Dost Kitabevi, Ankara.

Törenli, N. (2005). Bilişim Teknolojileri Temelinde Haber Medyasının Yeniden Biçimlenişi: Yeni Medya, Yeni İletişim Ortamı, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.

Van Dijk, Jan A.G.M. (2006). The Network SocietySocialAspects of New Media, 2. Edition, London: Sage Publications Ltd.